

Lunds universitet
Sociologiska institutionen

LUNDS
UNIVERSITET

“Du är väl stor och stark, hon är så liten”

*En kvalitativ studie om attityder mot våldsutsatta män som
söker skydd*

Emma Gustafsson & Pernilla Wahlberg

Kandidatuppsats: SOCK04, 15 hp

Vårterminen 2020

Handledare: Sophia Yakhlef

Abstract

Författare: Emma Gustafsson & Pernilla Wahlberg

Titel: "Du är väl stor och stark, hon är så liten"

Kandidatuppsats: SOCK04, 15 hp

Handledare: Sophia Yakhlef

Sociologiska institutionen, vårterminen 2020

Denna studie syftar till att bidra med ett perspektiv till forskningen om manliga brottsoffer, och specifikt gällande våldsutsatta män som söker skydd från våld. Studien syftar till att besvara frågor om diskurser om manligt offerskap ser ut och attityder kring män som brottsoffer. Utöver detta belyses att det finns skillnader i attityder gentemot våldsutsatta män som söker skydd och skyddat boende i jämförelse med våldsutsatta kvinnor som söker skydd. För att besvara detta har det genomförts tre semistrukturerade intervjuer med personal på tre olika skyddade boenden. För att bredda studien har även ett styrdokument från Socialstyrelsen vid namn "Fristad från våld - en vägledning om skyddat boende" använts. De teman som kunde identifieras i intervjumaterialet och styrdokumentet var maskulinitetsnormer, illustration av män som brottsoffer, offerstatus tillämpad av andra aktörer, attityd mot män som söker skyddat boende, socialtjänstens diskurs gällande män som är i behov av skydd. Dessa teman diskuteras utifrån den tidigare forskning som kunde finnas om män som brottsoffer samt begreppet maskulinitet och teorin det ideala offret. Studien visar att män inte har lika lätt att erhålla en offerstatus och de kan mötas av misstro från myndigheter när de söker skydd från våld. I styrdokumentet kunde det identifieras att en diskussion män som brottsoffer är nästintill obefintlig.

Nyckelord: attityder, maskulinitet, maskulinitetsnormer, skyddat boende, offerstatus, Socialstyrelsen.

Förord

Vi vill rikta ett stort tack till vår handledare Sophia Yakhlef som bidragit med stor kunskap samt stöd under detta arbete. Vi vill även rikta ett stort tack till de tre personer som tog sig tid och ställde upp på intervju och därmed bidrog med viktig information till denna studie. Arbetet har gett nya perspektiv som vi kommer att bära med oss resten av våra liv.

Vi vill även tacka varandra för gott samarbete samt att vi ständigt motiverade varandra att fortsätta. Vi vill även rikta ett stort tack till våra familjer som stöttat oss i detta arbete.

Innehållsförteckning

1. Inledning	5
1.1 Syfte & frågeställningar	6
1.2 Avgränsning	7
1.3 Begreppsdefinition	7
1.3.1 SoL	7
1.3.2 Våld	7
2. Bakgrund	8
2.1 Socialnämnden, socialtjänsten och Socialstyrelsen	8
2.2 Skyddat boende	9
3. Tidigare forskning	10
3.1 Mäns våld mot kvinnor	10
3.2 Män som brottsoffer	11
3.2.1 Mäns viktimisering i våld i nära relation	11
3.2.2 Gestaltningar av män som utsatts för våldsbrott	12
3.2.3 Män som offer för hedersvåld och förtryck	14
3.3 Genus i socialt arbete	15
4. Teori och begrepp	16
4.1 Maskulinitet	16
4.1.1 Maskulinitet som social konstruktion	16
4.1.2 Hegemonisk maskulinitet	17
4.2 Det ideala offret	17
5. Metod	18
5.1 Tillvägagångssätt & urval	19
5.1.1 Intervjuer	19
5.1.2 Styrdokumentet	22
5.1.3 Litteratursökning	23
5.2 Validitet och reliabilitet	23
5.3 Analysmetod	24
5.3.1 Tematisk analys	24
5.3.2 Kvalitativ innehållsanalys	24
5.4 Etiska överväganden	25
6. Analys	26
6.1 Maskulinitetsnormer	26
6.2 Illustration av män som brottsoffer	29
6.3 Offerstatus tillämpad av andra aktörer	31

6.4 Attityder till män som söker skyddat boende	34
6.5 Socialtjänstens diskurs gällande män som är i behov av skydd	36
7. Diskussion & avslutning	38
7.1 Sammanfattning & slutsatser	38
7.2 Förslag på framtida åtgärder och forskning	40
Referenser	41
Litteratur	41
Elektroniska källor	42
Svenska lagar och förordningar	44
Bilaga 1	45
Bilaga 2	46

1. Inledning

“Ja, jag har sett vissa ärenden som tyvärr har liksom behandlat väldigt illa kan jag tycka just utifrån dem hära “hur farligt kan det vara” typ, de har inte uttalat det men lite grann sådär “du är väl stor och stark, hon är så liten”. Att man har tryckt på- jag har framförallt ett ärende med en heterosexuell man som är utsatt av sin fru och där det var just så att dem sa det inte rakt ut men det var ganska tydligt att sådär ‘ja, jag träffade ju din fru här och hon är ju väldigt liten och ynklig’ ”
(Intervjuperson Mia)

Brottsförebyggande rådets rapport om våld i nära relation visar att våld mot kvinnor tenderar att vara grövre och mer upprepat, emellertid konstaterar även rapporten att våld i nära relation är jämnt fördelat mellan män och kvinnor (BRÅ, 2020). På grund av rådande stereotyper och normer om maskulinitet tilldelas män i högre grad en roll som gärningsman än kvinnor (Burcar, 2005). De förutfattade meningarna som kan finnas om maskulinitet kan därav försvåra processen för en man att söka skydd från våld, på grund av rädslan som finns att ses som mindre maskulin (Durfee, 2011). Enligt de nederländska forskarna inom rättsmedicin Manon Ceelen, Babette C. Drijber och Udo J.L. Reijnders (2012) är även många män rädda för att möta misstro när de söker hjälp från en våldsamt partner.

I enlighet med Socialtjänstlagen har den som utsatts för brott rätt till stöd och hjälp och en av dessa stödinsatser är att få skyddat boende. De som avgör om den utsatte får skyddat boende eller ej är socialtjänsten i den utsattes kommun, emellertid är det på uppdrag av socialnämnden som bär det yttersta ansvaret för de som är utsatta för våld och hot (Socialstyrelsen, 2013: 14). De personer som vanligast söker skydd samt får skydd är kvinnor och barn, ett exempel på statistik från Unizon är att år 2018 placerades 1075 kvinnor och 1137 barn på Unizons 140 skyddade boende (Unizon, 2019: 3). De som däremot kommer att synliggöras i denna studie är de män som söker skyddat boende. Under 2018 bodde 20 män på Unizons skyddade boenden (Unizon, 2018). Trots att rapporten från Brottsförebyggande rådet visar på att det är jämn fördelning mellan könen gällande våld i nära relation är det i lagstiftning endast infört extra insatta åtgärder för kvinnor som är i behov av skydd:

“5. kap 11 § Till socialnämndens uppgifter hör att verka för att den som utsatts för brott och dennes närstående får stöd och hjälp.

Socialnämnden ska särskilt beakta att kvinnor som är eller har varit utsatta för våld eller andra övergrepp av närstående kan vara i behov av stöd och hjälp för att förändra sin situation.” (SFS 2001:453)

Denna studie är ett resultat av de frågor som uppstod hos författarna av denna studie om varför män som blir placerade på skyddat boende är så få jämfört med de kvinnor som blir placerade. Våld mot kvinnor är ett stort problem i dagens samhälle och det ska inte förringas. Syftet med studien är därför inte att ställa problematiken med våld mot kvinnor i jämförelse med våld mot män, snarare är studiens syfte att bidra med ett perspektiv till varför de män som placerats på skyddat boende är så få. Studien motiveras även av det faktum att forskning som berör män som brottsoffer är småskalig, speciellt gällande män som söker skydd eller skyddade boenden (Durfee, 2011; Socialstyrelsen, 2013; Brå, 2009). Studien fokuserar på följande teman: maskulinitetsnormer, illustration av män som offer och offerstatus tillämpad av andra aktörer, attityd mot män som söker skyddat boende och socialtjänstens diskurs gällande män som är i behov av skydd.

1.1 Syfte & frågeställningar

Denna studies syfte är att, genom analys av semistrukturerade intervjuer och styrdokument från Socialstyrelsen, undersöka attityderna till män som söker skyddat boende.

Frågeställningarna är följande:

- Hur diskuteras manliga brottsoffer i socialtjänstens styrdokument gällande skyddat boende?
- Hur upplever den intervjuade personalen att manliga brottsoffer beskrivs av personal på skyddat boende samt av socialtjänsten?
- Hur beskriver den intervjuade personalen våldsutsatta män som söker skydd? Hur jämförs dessa män med våldsutsatta kvinnor som söker skydd?

1.2 Avgränsning

Denna studie är avgränsad till skyddade boenden som tar emot män och till socialtjänstens styrdokument "*Fristad från våld - en vägledning om skyddat boende*"¹ som har som syfte att vägleda handläggare inom socialtjänst i ärenden som rör skyddat boende. Studien baseras delvis på intervjuer med tre personalmedlemmar från tre olika skyddade boende. Därav är studiens syfte inte att dra generella slutsatser om män som brottsoffer på skyddade boenden och studien är till för att belysa olika perspektiv på män som sökt skydd och skyddat boende.

1.3 Begreppsdefinition

I det här kapitlet introduceras några begrepp som är viktiga för studiens syfte.

1.3.1 SoL

I studien kan förkortningen SoL förekomma, förkortningen innebär socialtjänstlagen. Socialtjänstlagen är den lag som personal inom socialtjänsten ska följa och som föreskriver att socialtjänsten ska arbeta för att främja människors ekonomiska och sociala trygghet (SFS 2001:453).

1.3.2 Våld

I denna studie kommer Socialstyrelsens definition av våld att användas; detta på grund av att Socialstyrelsens styrdokument till Socialtjänsten är ett av materialen som kommer att analyseras och därav är det fördelaktigt att använda deras förklaring av begreppet. Socialstyrelsen delar in våld i fem olika kategorier, fysiskt våld, psykiskt våld, sexuellt våld, social utsatthet och materiell/ekonomisk utsatthet. Fysiskt våld innebär knuffar, slag, sparkar, att bli dragen i håret eller att bli fasthållen. Psykiskt våld innebär exempelvis direkta eller indirekta hot. Psykiskt våld kan även vara våld och hot mot husdjur. Sexuellt våld är att mot sin vilja delta i sexuella handlingar. Social utsatthet innebär att gärningspersonen håller offret i en form av isolering och förbjuder träffar med vänner eller familj. Materiell eller ekonomisk utsatthet utgör våld i form av att personliga tillhörigheter förstörs med avsikt eller att offret

¹ *Fristad från våld - en vägledning om skyddat boende* kommer härnäst benämnas som "styrdokumentet"

blir tvingat att skriva på papper som inte gynnar hen. Personer i beroendeställning kan även bli utsatta för försummelse av läkemedel eller andra behov (Socialstyrelsen, 2019).

2. Bakgrund

För att diskutera män som brottsoffer på skyddat boende är det viktigt att även förstå processen som pågår när en person ska beviljas skyddat boende. Processen för att få ett skyddat boende är inte helt enkel och involverar flera steg. För att läsaren ska kunna skapa sig en förståelse för materialet så kommer vidare en förklaring av denna process som leder till att en person får skyddat boende och även en definition av termen skyddat boende.

2.1 Socialnämnden, socialtjänsten och Socialstyrelsen

En person som söker stöd och hjälp hos kommunen och det framkommer att denna person är våldsutsatt eller utsätts för hot om våld så är det först och främst Socialnämnden som har det yttersta ansvaret att hjälpa och ge stöd till personen. Socialnämnden är det beslutande organet i en kommun och beslutar över vilka ärenden som ska utredas, socialtjänsten är det utredande organet och arbetar med de ärenden som socialnämnden har beslutat om (Socialstyrelsen, 2012). I akuta situationer där polisen har behövt ingripa så har polisen ansvar för att personen får skydd tills dess att socialtjänsten blir kontaktad. I vissa fall kan polisen akut betala ett skyddat boende för att i ett senare skede fakturera summan till socialtjänsten i den utsattas kommun. Just den här lösningen baseras på överenskommelser mellan polisen och socialtjänsten (Socialstyrelsen, 2013).

Om personen som kontaktar kommunen inte uppenbart endast är ute efter information så ska dennes förfrågan hanteras som en ansökan om stöd och hjälp. I detta skede ska en utredning enligt 11 kap. 1 § SoL inledas (Socialstyrelsen, 2013).

Det är socialtjänsten som får ansvar för utredningen av den brottsutsattas behov samt att göra en bedömning om lämpliga insatser. En av dessa insatser kan då vara skyddat boende. Utöver att sköta utredningen så har socialtjänsten även ansvar för uppföljning av de insatser som satts in. Socialtjänsten måste försäkra sig om att insatserna är genomförda och att de är av

god kvalitet (Socialstyrelsen, 2013). Socialstyrelsen verkar som Sveriges kunskapsmyndighet gällande vård och omsorg samt driver utvecklingen för hälso- och sjukvården och socialtjänsten (Socialstyrelsen, 2019). Socialstyrelsen arbetar på uppdrag av regeringen och bidrar hälso- och sjukvården och socialtjänsten med föreskrifter och kunskapsstöd (Socialstyrelsen, 2019).

2.2 Skyddat boende

Termen skyddat boende definieras av Socialstyrelsen på följande vis:

“Boendeinrättning som tillhandahåller platser för heldygnsvistelse avsedda för personer som behöver insatser i form av skydd mot hot, våld eller andra övergrepp tillsammans med andra relevanta insatser” (Socialstyrelsen 2013: 11).

Skyddat boende kan därav vara att personen tillfälligt får en lägenhet på en hemlig adress eller möjligtvis en plats i ett kollektiv på ett kriscentrum där personen har möjlighet att ta del av stödinsatser för både vuxna och barn.

Insatsen skyddat boende används för olika typer av utsatthet och våld. De personer som är utsatta kan variera mycket när det gäller ålder, kön eller deras sexuella läggning. Skyddsbehovet kan därav också variera en hel del beroende på personens hotbild (Socialstyrelsen, 2013).

Det finns skyddade boenden som både drivs av kommunen eller av privata aktörer. Privata aktörer kan till exempel vara frivilligorganisationer. Ett exempel på en frivilligorganisation är kvinnojourer. År 2013 så var det hela 71% av Sveriges skyddade boenden som förvaltades av frivilligorganisationer (Socialstyrelsen, 2013).

3. Tidigare forskning

Det här kapitlet fokuserar på tidigare forskning om män som brottsoffer, samt forskning som belyser socialtjänstens hantering av män och kvinnor. Denna studie fokuserar på män med skyddsbehov som blir placerade på skyddat boende, dock kom det fram ur det empiriska

materialiet att våld mot män ofta ställs i jämförelse med våld mot kvinnor, i synnerhet mäns våld mot kvinnor. Därav presenteras ett urval av den tidigare forskning som finns kring mäns våld mot kvinnor för att kunna härleda till denna forskning senare i analysen.

3.1 Mäns våld mot kvinnor

Brottsförebyggande rådets statistik gällande våld i nära relation visar att fördelningen mellan könen för de som faller offer för våld i nära relation är jämn, men att våldet mot kvinnor är grövre och mer upprepande, samt att kvinnor i större utsträckning har fått någon form av stödinsats eller uppsökt läkare i samband med våldet (BRÅ, 2020). Våldet som nämns i undersökningen är fysiskt såväl som psykiskt. Vad som är viktigt att uppmärksamma är att statistiken kan vara aningen missvisande då det är många som inte polisanmäler händelsen (Ibid). Rapporten från Brottsförebyggande rådet visar även att våldet mot kvinnor är i större grad utfört av någon närstående, gärningspersonen är närstående till kvinnor i 40% av fallen i jämförelse med närstående till män som är 3% (Ibid). Av de som blivit utsatta för våld i nära relation är det endast 3,9% som polisanmält händelsen, kvinnor har i högre grad än män polisanmält. Anledningen till att inte polisanmäla händelsen är oftast att den har setts som en småsak och att det har löst sig av sig självt (Ibid).

Mäns våld mot kvinnor beskrivs som ett samhälls- och folkhälsoproblem, inte bara i Sverige utan i hela världen (Hydén et al., 2016; Scheffer Lindgren 2009). Maria Scheffer Lindgren, lektor i socialt arbete, (2009) menar dock att det finns stora mörkertal och många kvinnor anmäler inte det som händer bakom stängda dörrar. Scheffer (2009) belyser även att det för många kvinnor är svårt att lämna våldet och att det kan vara en av anledningarna till att så få anmäler. Då kvinnor som utsätts för våld i hemmet kan få bestående problem såsom posttraumatiskt stressyndrom, ångest och depression är det här ett samhällsproblem som kräver mer uppmärksamhet (Hydén et al., 2016). Det problematiska med ett sådant påstående är att våld mot män även kräver mer uppmärksamhet då mörkertalet är stort.

3.2 Män som brottsoffer

3.2.1 Mäns viktimisering i våld i nära relation

Till skillnad från mäns våld mot kvinnor har temat män som brottsoffer och deras viktimisering inte fått lika stort utrymme inom forskning. Teman som har tagits upp fokuserar främst på mäns maskulinitet i samband med deras våldshandlingar när det kommer till våld i hemmet (Durfee, 2011). Ett undantag är genusvetaren Alesha Durfees (2011) studie om våldsutsatta män och deras berättelser om att söka skydd i form av besöksförbud. Analysen fokuserar på hur dessa män förhåller sig till de olika diskurserna kring viktimisering, begreppet hegemonisk maskulinitet samt de allmänna förståelserna och stereotyperna som finns kring våld i hemmet i samband med en ansökan för skydd mot deras kvinnliga partners (Durfee 2011).

Durfee (2011) fastställer tre olika teman i studien i relation till kön och viktimisering som skapades utifrån männens berättelser. Det första temat är att deras beskrivning av det våld de fick utstå från sina kvinnliga partners inte var fokuserat på just våldet i sig. Fokus låg på att männen ville poängtera att de fortfarande hade kontroll över förhållandet trots att de blev utsatta för våld. De var våldsutsatta men de var inga "offer". Det andra temat som Durfee (2011) upptäckte var att männen beskrev att de aktivt gjorde motstånd mot våldet men påpekade specifikt att de inte var våldsamma genom deras motstånd. Det var viktigt för männen att understryka att det inte var de som var förövarna. Det tredje temat som upptäcktes i studien var att även om männen beskrev att de blivit utsatta för våld av sin kvinnliga partners, både verbalt och fysiskt, så uttryckte majoriteten av männen ingen rädsla för sina partners (Durfee, 2011).

Durfee (2011) belyser även problematiken kring att män som utsatts för våld i hemmet ofta brukar minimera deras skador och porträtter sig själv som självständiga. Männen i studien uttrycker även rädsla för att om de berättar om misshandeln de blivit utsatta för så ska de ses som mindre maskulina. Även när männen väljer att berätta om våldet de utsatts för av sin

kvinnliga partner och faktiskt ber om hjälp så bemöts de ofta av misstro och deras anspråk på en "offeridentitet" är ofta ogiltigförklarad (Durfee, 2011).

I en studie om män som utsätts för våld av sina kvinnliga partners framkom det att majoriteten av de män som deltog i studien kände att de inte kunde ta kontakt med polisen angående våldet de utsätts för (Ceelen, Drijber & Reijnders, 2012). Av de män som faktiskt tog kontakt med polisen för att anmäla upplevde att de inte togs på allvar och att de i vissa fall även anklagades själva för att vara förövare. Det fanns även tillfällen där Polisen inte ens ville samarbeta när mannen i fråga ville anmäla våldet. Det framkom även i studien att männen var mer benägna att anmäla när det gällde att de blivit utsatta för fysiskt våld snarare än psykiskt våld. Männen menade att det är svårare att bevisa det psykiska våldet än det fysiska och därav större risk att de inte blir betrodda. De svårigheter som uppstår med att försöka bevisa det psykiska våldet mannen upplevt kan vara en anledning till att ett flertal av männen väljer att inte anmäla (Ceelen, Drijber & Reijnders, 2012). Ytterligare en studie om män som blivit utsatta för våld i hemmet påvisar att män inte anmäler händelsen, speciellt inte om det rör sig om psykiskt våld då det inte finns några vittnen till detta (Walker et al, 2020).

3.2.2 Gestaltningar av män som utsatts för våldsbrott

Sociologen Veronica Burcar Alm skriver i *Gestaltningar av offererfarenheter: samtal med unga män som utsatts för brott* (2005) om män som brottsoffer. Burcar (2005) menar att män i allmänhet oftare framställs som gärningsmän än som offer. Detta anser Burcar kan vara på grund av de olika kulturella stereotypiska framställningarna som finns av män och manlighet. Burcar menar att för flera hundra år sedan var föreställningen att män var av egenskaper som tapperhet och styrka, emellertid verkar denna uppfattning vara seglivad och finns ännu idag kvar (Ibid: 16). Denna stereotypiska bild av män och manlighet kan vara problematisk och i synnerhet påverkar den forskningen kring manliga brottsoffer negativt (Burcar, 2005; 17). Att mäns egenskaper även ofta förknippas med våld samt att dessa egenskaper stämmer överens med en idealisk gärningsmans resulterar i att det är svårt att uppnå offerstatus för män och försvårar även mäns process att söka hjälp och få den (BRÅ, 2009). Som Burcar uttrycker det "Den våldsamme mannen känner vi till. Mannen som offer möter vi mer sällan." (Ibid: 17). Brottsförebyggande rådet (2009) belyser att ur ett rättssäkerhetsperspektiv är kunskapen om

män som offer för våld i nära relation för begränsad och bidrar därav inte till att män kan ses som offer. Våld mot män i nära relation kan även utifrån ett antal studier hävdas vara utbredd men förringad (BRÅ, 2009). Brottsförebyggande rådet (2009) hänvisar till att annan nordisk forskning har fokuserat på både våld mot kvinnor och män i nära relation och kommit fram till att det är jämn fördelning mellan könen men belyser att våldet mot kvinnor tenderar att vara grövre. Därav kan det hänvisas till Burcars (2005) tes om att män inte betraktas som offer på grund av den stereotypiska bild som finns av män och inte för att de faktiskt inte råkar ut för våld.

Burcars (2005) forskning utgår från intervjuer med 10 stycken män som blivit utsatta för antingen rån eller misshandel. Intervjuernas syfte var att undersöka om hur männen pratade om brottet och sin utsatthet. I intervjuerna tenderar männen att normalisera våldet och sätter in det i en vardaglig kontext samt framställer inte gärningspersonen som överlägsen (Ibid, 2005:62). I studien framhävs det att männen inte ger sig själva en offerstatus, detta på grund av att de inte varit passiva under brottet och många gånger har de även själva deltagit i våldet: "De unga männen har blivit utsatta för brott – men de är inga självklara brottsoffer." (Ibid, 2005: 86). Att de inte är några självklara brottsoffer upprätthålls även av att de samtliga intervjuade inte hade tagit del av någon stödverksamhet, emellertid visade de stort intresse vid information om jourverksamhetens syfte och ändamål (Ibid, 2005: 102-104). Burcars reflektion kring detta är att män som får hjälp av en jourverksamhet även blir ett erkänt brottsoffer och erhåller därmed offerstatus, vilket i sin tur signalerar att våld mot män inte är i sin ordning. Emellertid bekräftar de intervjuade även Burcars tes om föreställningen av män som starka och att män ska vara "tuffa" (Ibid, 2005: 131-132). De intervjuade använder nämnda egenskaper för att beskriva sig själva i brottsituationen men även för att undvika offerstatus.

Vidare berör artikeln *Balancing Contradictory Identities - Performing Masculinity In Victim Narratives* skriven av sociologerna Malin Åkerström, Veronica Burcar och David Wästerfors (2011) ämnet om män som offer med fokus på identitetsskapande. Med hjälp av intervjuer med unga svenska män som blivit utsatta för misshandel och rån vill författarna visa hur de unga männen balanserar två identiteter, nämligen *man* och *offer*.

Offerrollen kan innehålla egenskaper som kan tyckas vara mindre smickrande för en man. Egenskaper som exempelvis svaghet, passivitet och sårbarhet står i motsats till egenskaper som brukar tillskrivas manlighet, vilket kan resultera i att män inte gärna tar på sig identiteten som ett offer (Åkerström, Burcar & Wästerfors, 2011). Att bli utsatt för misshandel eller rån är något som Åkerström, Burcar och Wästerfors (2011) hävdar kan resultera i att manligheten sätts på spel och därav måste männen försvara sin manlighet vid återberättandet av brottet. I intervjuerna framställde sig männen som "hjältar" genom att berätta att de gjorde motstånd vid brottet samt inte var rädda för att konfrontera gärningspersonen. Varför var männen tvungna att påvisa att de gjorde motstånd mot förövaren? Författarna svarar på den frågan med att männen interagerar med hegemonisk maskulinitet och därför ses att inte göra motstånd som ett tecken på svaghet och att de inte "stod upp som en man" (Ibid). De intervjuade männen som inte gjorde motstånd mot förövaren försvarade sitt agerande med att de inte visste vad som skulle hända förövaren om de ingrep (ibid). Männen försvarar sitt agerande på grund av att de känner skam. Skador som uppkom under misshandeln eller rånet minimeras av männen beskrivs som "coolt" och "tufft" (Ibid). Omnämmandet av skador kan dock peka på att männen tar sig an en identitet som offer. Sympati från familj upplevs av männen som onödigt och jobbigt, författarna menar att sympati tillskrivs någon som upplevs som svag och i behov av stöd därav vill männen inte ha någon sympati från familj och vänner (Ibid). Däremot beskriver männen sin besvikelse över att det finns få hjälporganisationer för män som upplevt våld samt att de därmed inte fått någon hjälp av någon utomstående. Männen beskriver även polisens agerande vid händelsen som vagt, nonchalant och oseriöst (Ibid). Åkerström, Burcar och Wästerfors (2011) sammanfattar att männen därav balanserar mellan två identiteter: den manliga rollen präglad av hegemoni samt identiteten som offer.

3.2.3 Män som offer för hedersvåld och förtryck

Statsvetaren Suruchi Thapar-Björkert (2009) skriver om män som förövare, offer och vittnen av hedersvåld och förtryck. Den rådande föreställningen om att män är de som skapar och upprätthåller hedersvåld och förtryck försvårar arbetet med de män som faktiskt är offer och inte förövare (Thapar-Björkert, 2009). Trots att forskningen idag visar på att kvinnor såväl som män utsätts för hedersvåld och förtryck framställs ofta kvinnor som mer utsatta och det finns åsikter om att kvinnors och mäns situation inte kan jämföras (Ibid). Thapar-Björkert (2009) beskriver att män blir utsatta för hedersvåld och förtryck för att de har en sexuell

läggning som familjen inte anser är accepterad, de har ett utomäktenskapligt förhållande samt genom att familjen tvingar individen att utföra sanktioner i familjens namn. Om mannen inte utför de sanktioner som familjen har beslutat om riskerar han att uteslutas från familjen (Ibid). I en studie av psykologerna Jenny Yourstone, Leni Eriksson och Hedwig Westerberg (2015) belyses bland annat de män i Sverige som blir utsatta för hedersvåld och förtryck på grund av deras sexuella läggning. Våldet mot de homosexuella tenderar även här att vara väldigt grovt och männen befinner sig de är även under mycket hård kontroll från familjen (Yourstone, Eriksson & Westerberg, 2015).

3.3 Genus i socialt arbete

Studien nedan belyser problematiken med att socialsekreterare tenderar att bemöta män och kvinnor olika. Valet av denna studie till avsnittet tidigare forskning grundar sig i de attitydskillnader som kunde identifieras i det empiriska materialet.

Christian Kullberg beskriver i sin avhandling "*Socialt arbete som kommunikativ praktik*" (1994) att socialsekreterare kan behandla ärenden där en man eller kvinna är involverad på olika sätt på grund av deras föreställningar om vad som traditionellt sätt är manligt eller kvinnligt. Ärendena som analyseras i avhandlingen berör förvärvsarbete och bidrag. Kullberg (1994) belyser att män hade i större utsträckning svårare att beviljas bidrag än vad kvinnorna hade. I samtalen med männen förhöll sig socialsekreterarna på ett sätt som fick dem att framstå som att de skulle "pröva" männen och deras orsak till att de sökte bidrag. Männen behövde bevisa att de hade gjort tillräckligt för att kunna beviljas bidrag. Socialsekreterarnas inställning skiftade en hel del när de hade samtal med kvinnorna. Socialsekreterarna förhöll sig på ett mer formellt sätt med kvinnorna än vad de gjorde med männen. Diskussionen kring förvärvsarbete var mer av en påstående-påstående karaktär när det gällde kvinnorna jämfört med männen där socialsekreterarna förhöll sig till en mer fråga-svar-karaktär. Det lades även mer tryck på männen än på kvinnorna från socialsekreterarna angående att hitta en försörjning och kunna klara sig själva (Kullberg, 1994).

4. Teori och begrepp

Utifrån det empiriska materialet och de teman som kunde utvinnas från intervjuerna, samt analys av styrdokumentet har begreppet maskulinitet och teorin om det ideala offret valts ut för att analysera materialet. Begreppen maskulinitet samt hegemonisk maskulinitet används i förhoppningen att belysa vilken roll föreställningen om maskulinitet spelar i illustrationen av manliga brottsoffer (Connell, 2008). Nils Christies (2001) teori om det ideala offret valdes också ut för att diskutera och åskådliggöra hur samhället konstruerar legitima brottsoffer.

4.1 Maskulinitet

Maskulinitet är ett begrepp som varit utforskat större delen av 1900-talet och in på 2000-talet (Connell, 2008). På grund av den gedigna forskning som finns idag om maskulinitet är begreppet här förklarat utifrån olika perspektiv. Sociologen Raewyn Connell (2008) menar att endast ett perspektiv på maskulinitet kan tyckas vagt när det är ett så pass brett område samt att maskulinitet precis som många andra begrepp har många betydelser som kan tyckas motsägelsefulla och splittrade.

4.1.1 Maskulinitet som social konstruktion

För att prata om maskulinitet som social konstruktion måste begreppet *genus* nämnas enligt Connell (2008). Begreppet *genus* syftar till social och historisk reproduktion av kön snarare än den biologiska. Connell (2008) menar att den sociala reproduktionen står för mycket mer för de betydande strukturerna som finns i ett samhälle än den biologiska reproduktionen av ett kön. Connell exemplifierar detta genom att nämna att i militära sammanhang har soldater uteslutits från armén på grund av deras val av sexpartners. Connell (2008) hävdar att till grund för uteslutandet låg den stereotypiska bilden av manlighet och att soldaterna i fråga inte skulle upprätthålla den på grund av att de valt partners som var av samma kön som de själva.

Emellertid är även begreppet normer relevant vid diskussion kring manlighet som social konstruktion. Lucas Gottzén och Rickard Jonsson (2012), professorer inom barn- och ungdomsvetenskap, definierar normer som något som är i ständig förändring och att

normskapandet består av det normala och onormala. Genom exkludering av det onormala konstrueras det normala. På så sätt konstrueras den normale, jämställde mannen i kontrast till den avvikande mannen (Ibid). Således är både den kvinnomisshandlande-mannen samt mannen som själv blir misshandlad en avvikande man och bidrar till konstruktionen av den normala mannen (Ibid). Gottzén och Jonsson menar dock att normer inte är något som medvetet upprätthålls av individer, snarare är normer “en social kraft som skapar begriplighet” (2012: 20).

4.1.2 Hegemonisk maskulinitet

Under 1980-talet utformade Connell en maskulinitetsteori vid namn hegemonisk maskulinitet. Ordet *hegemoni* härstammar från filosofen Antonio Gramsci och definieras av Connell som “den dynamik som gör att en grupp kan hävda och upprätthålla en ledande position i samhällslivet” (Connell, 2008: 115). Enligt Connell så grundades maktförhållandena mellan kvinnor och män samt mellan män, i en global dominans av män över kvinnor. Denna könsgrundade makt konstrueras och upprätthålls genom Connells maskulinitetsteori, hegemonisk maskulinitet (Messerschmidt, 2004). Hegemonisk maskulinitet är i korta drag enligt Connell det mest hedersamma sättet att vara en man och det legitimerade den globala underordningen av kvinnor jämfört med män (Connell & Messerschmidt, 2005: 832). Hegemonisk maskulinitet kan se olika ut beroende på kultur och kan antas av män och kvinnor, emellertid menar Connell (2008) att den vanligaste typen är mäns dominans över underordnade kvinnor.

4.2 Det ideala offret

Begreppet det ideala offret definierar sociologen och kriminologen Nils Christie på följande vis “En person eller kategori av individer som - när de drabbas av brott - lättast får fullständig och legitim status som offer” (Christie, 2001: 47). Christie menar att offerstatusen inte är något som en person i fråga själv antar utan detta är istället en form av offentlig status som åberopas av allmänheten (Ibid: 47). Offerstatusen tillfaller de som vid brottet anses vara svagare än gärningspersonen och att gärningspersonen i kontrast mot offret är stark och ond, de ska inte heller ha någon relation till varandra. Offret ska även vara upptagen med en annan sorts respektabel syssla samt vara på en plats som inte anses vara udda, exempelvis i en park

mitt på dagen (Ibid: 48). Christie skriver därav om kvinnor som faller offer för våld i hemmet och det problematiska med att de inte går under kategorin ideala offer (Ibid: 50-51). Det ideala offret gestaltas istället av: "den lilla gamla damen på väg hem mitt på dagen efter tagit hand om sin sjuka syster. Om hon blir slagen i huvudet av en stor man som därefter tar hennes väska och använder pengarna till sprit" (Ibid: 47). Således tillfaller egenskaper som svag, i behov av skydd, oskyldig, rädd och känslig det ideala offret. För en person ska få status som ett idealiskt offer behövs även en idealisk gärningsperson. Den ideala gärningspersonen innehar egenskaper som stark, orädd, ond, överlägsen offret både fysiskt och psykiskt (Ibid: 54-55). Christies argument är att ju mer idealisk gärningspersonen är desto mer idealiskt blir offret (Ibid: 54-55).

Malin Åkerström (2001: 266-275) förmedlar en annorlunda bild av ett offer eller snarare ett motspänstigt sådant i texten om *Annie*. Åkerström (Ibid: 266-275) utför en intervju med Annie som sitter på anstalt på grund av att hon begått narkotikarelaterade brott. I intervjun framkommer det att Annie haft en osund relation med sin tidigare man som ständigt och jämt misshandlade henne på olika sätt. Emellertid beskriver Annie inte händelserna som typisk *hustrumisshandel* utan snarare var våldet ett svar på att hon själv betedde sig på ett provokativt sätt. Annie målar därav upp en bild av sig själv som det icke ideala offret som inte var i behov av varken stöd eller sympati från någon annan (Ibid: 266-275). Eftersom Annie dessutom själv var kriminell vid våldets uppkomst bidrar det till att hon inte ses som ett idealt offer - som andra kvinnor som blir utsatta för misshandel av män annars brukar utmålas som (Ibid: 266-275).

5. Metod

I den här studien används kvalitativ metod i form av semistrukturerade intervjuer med personal på skyddade boenden och en kvalitativ innehållsanalys av ett styrdokument från Socialstyrelsen om skyddat boende. Jens Rennstam, docent i företagsekonomi och sociologen David Wästerfors (2015: 13) argumenterar för att kvalitativ metod används för att kunna förklara det som ej kan bli förklarat med siffror.

Syftet med studien är att undersöka diskursen och illustrationen av manliga brottsoffer samt de likheter eller skillnader i attityd gentemot våldsutsatta kvinnor som söker skydd jämfört

med våldsutsatta män som söker skydd. Därav faller sig syftet med studien mer inom ramen för kvalitativ metod än kvantitativ. För att citera professorn i specialpedagogik, Monica Dalen, i boken *Intervju som metod* "Ett överordnat mål för kvalitativ forskning är att nå insikt om fenomen som rör personer och situationer i dessa personers sociala verklighet" (2015: 15). Därtill kan det även reflekteras över att ämnet kan ses som kontroversiellt och till viss del känsligt, därav hade det även kunnat lämpa sig med ett frågeformulär. Ett frågeformulär öppnar dock inte upp för följdfrågor och därav kan viktiga aspekter missas. Intervjuer öppnar upp för mer djupgående svar och diskussioner än vad ett frågeformulär gör. Eftersom syftet är att nå personalens subjektiva uppfattning om attityder mot män som söker skyddat boende samt illustrationen om manliga brottsoffer så lämpar sig därav intervjuer mer än frågeformulär. Innehållsanalys valdes ut utifrån att ansatsen för denna studie är kvalitativ då avsikten var att erhålla kunskap om vilken diskurs det finns gällande män som söker skydd i Socialstyrelsens styrdokument. En kvalitativ innehållsanalys ger möjlighet till innehållsrika och detaljerade beskrivningar av ett fenomen (Bryman, 2011).

Rennstam och Wästerfors (2015: 14) beskriver också att för att kunna göra ett kvalitativt analysarbete av empirin så krävs det att forskaren i sig känner sig motiverad att utföra kvalitativ forskning. Om forskaren inte känner sig motiverad kommer det mynna ut i en bristfällig analys. Detta fanns med i åtanke i diskussionen kring val av metod. Båda författarna av denna uppsats är kvalitativt lagda när det gäller metod och därför föll valet naturligt på kvalitativ metod då det ansågs att det var det valet som skulle gynna både oss själva och studien i sig mest.

5.1 Tillvägagångssätt & urval

5.1.1 Intervjuer

Tre olika personer som jobbar på skyddade boenden i Sverige som tar emot män har intervjuats för denna studie. Den initiala tanken var att endast avgränsa studien till Skåne län men det upptäcktes relativt snabbt att antalet skyddade boenden som tar emot män i Skåne är alldeles för få. Därav breddades sökområdet till hela Sverige. Varken Unizon, en samlingshemsida för alla kvinno- och tjejjourer och andra stödverksamheter, eller ROKS,

riksorganisationen för kvinno- och tjejjourer i Sverige, erbjöd möjligheten att kunna söka på endast de skyddade boenden som tar emot män, därav fick andra sökverktyg användas. Efter en gedigen sökning mynnade det ut i att de skyddade boenden i Sverige som tar emot män endast är sex stycken. För att hitta dessa sex boenden användes Unizons och ROKS samlingslista av skyddade boenden i Sverige. Sedan fick vi besöka varje skyddat boendes hemsida för att ta reda på huruvida de tar emot män eller inte. Alla boenden som tar emot män tar även emot kvinnor, det finns än så länge inga boenden för uteslutande män (Socialstyrelsen, 2013). Fortsättningsvis kontaktades alla dessa sex skyddade boenden via mail och fick förfrågan om de ville delta i studien. Av dessa sex boenden var det tre av dem som valde att delta i studien. Anledningen till att endast hälften valde att delta grundade sig i brist på tid och personal i samband med den pågående krisen med Covid-19.

Urvalet för intervjumaterialet grundar sig i vad sociologen och organisationskonsulten Michael Q. Patton (1990: 106) beskriver som ett "kriterieurval". Ett kriterieurval innebär att man väljer alla fall som uppfyller vissa kriterier. I denna studie är kriterierna att det måste vara ett skyddat boende som tar emot män och att alla personer som intervjuas i nuläget jobbar i nära kontakt med klienterna eller har tidigare jobbat i nära kontakt med klienterna på boendet.

Det har genomförts tre semistrukturerade intervjuer med personal på de tre olika skyddade boendena. Intervjupersonerna har arbetat på skyddat boende mellan tre till sju år. De är i samma åldersspann, mellan 30 till 40 år gamla och alla är kvinnor. Alla intervjupersonerna uttalade ett stort intresse för intervjun och uppskattade att ämnet med män på skyddat boende uppmärksammas. Tack vare intervjupersonernas stora intresse resulterade intervjuerna i ett utförligt intervjumaterial, cirka 60 transkriberade A4-sidor.

Inför intervjuerna skrevs en intervjuguide med tolv frågor. Intervjuguiden gjordes med syfte att förenkla intervjuprocessen samt redan innan intervjun ha klara teman för vad intervjun ska innehålla (Rennstam & Wästerfors, 2015: 29). Dalen (2015) belyser ett hjälpmedel vid skapandet av en intervjuguide som kallas "områdesprincipen". Områdesprincipen används vid utarbetandet av en intervjuguide för att göra intervjupersonen bekväm i samtalet. Intervjuaren bör inleda med mer generella frågor innan hen går över till de mer känsloladdade

frågorna i intervjuguiden. Dalen (2015) menar även på för att avsluta på korrekt sätt bör de sista frågorna också vara av mer generell karaktär. För att göra intervjupersonen bekväm med situationen och även få en bild av personens arbetsroll på det skyddade boendet så var de inledande frågorna av neutral karaktär. De berörde ämnen som till exempel dennes roll på arbetsplatsen och hur länge personen arbetat med denna problematik. Efter detta övergick frågorna i mer känsloladdade frågor som berörde de teman som valts ut (Dalen, 2015). Intervjuguidens första tema berör män på skyddat boende och behandlar vad för erfarenhet intervjupersonen har rörande män på skyddat boende, vilka aktiviteter det finns för männen samt vilken kunskapen intervjupersonen besitter gällande män som är i behov av skydd. För att få intervjupersonen att prata om attityder som finns om män som bor på skyddat boende var det andra temat män i jämförelse med kvinnor på skyddat boende. Det tredje temat var mer tydliga frågor om de attityder som intervjupersonen upplever finns mot de män som söker skyddat boende. Slutligen avslutades intervjun med neutrala frågor i form av vilken framtida utveckling det kan finnas angående män som söker skyddat boende enligt intervjupersonen. Under intervjutillfällena lades det fokus på de frågor som redan formulerats i intervjuguiden men utifrån hur intervjupersonerna svarade så öppnade det även upp för följdfrågor vid vissa tillfällen. Därav höll vi oss inte strikt till bara frågorna i intervjuguiden utan formulerade även frågor som passade i just det intervjutillfället.

Varje person som har intervjuats jobbar nuvarande i nära kontakt med klienterna på det skyddade boendet eller har tidigare jobbat i nära kontakt med klienterna. För denna studie var det noga att välja ut intervjupersoner som i nuläget jobbar med klienterna eller har jobbat med klienterna på grund av att studien syftar till bland annat undersöka attityder gentemot män som söker skyddat boende. Samtliga som intervjuades är kvinnor vilket beror på att det var de som valde att ställa upp på intervju, vid en av intervjuerna kom det även fram att det är mest kvinnor som arbetar med denna typ av problematik.

På grund av de rådande omständigheterna gällande viruset Covid-19 under våren 2020 fick samtliga intervjuer ske över videosamtal eller telefon. Den egna reflektionen kring detta är att kvaliteten av intervjuerna möjligtvis kan ha påverkats i en negativ riktning. En relation till respondenterna hade enklare kunnat upprättas om intervjuerna hade skett ansikte mot ansikte (Bryman, 2011:432-433). Att genomföra intervjuerna ansikte mot ansikte hade kunnat

resulterat i mer utförliga svar från respondenterna. Emellertid ger intervjuer över videosamtal eller telefon möjligheten för respondenterna att själv välja plats för intervjun vilket kan vara betryggande för dem (Ibid). Alan Bryman (ibid), professor i organisations- och social forskning, menar att det inte finns någon distinkt skillnad i hur mycket material som framkommer i en intervju ansikte mot ansikte eller en intervju över telefon.

5.1.2 Styrdokumentet

Styrdokumentet vid namn "*Fristad från våld - en vägledning om skyddat boende*" valdes ut för att analysera socialtjänstens diskurs kring brottsutsatta män i samband med skyddat boende. Styrdokumentet som valts ut användes först som underlag för bakgrund om socialtjänsten och för att definiera vad ett skyddat boende är, dock under tiden som intervjumaterialet bearbetades så identifierades en del teman som ansågs vara intressanta för denna studie. Ett av de teman som kunde identifieras var hur socialtjänsten hanterar ärenden där en man är involverad. De teman som identifierades var *maskulinitetsnormer, illustration av män som brottsoffer, offerstatus tillämpad av andra aktörer, attityd mot män som söker skyddat boende* och *Socialtjänstens diskurs gällande män som är i behov av skydd*.

Styrdokumentet är vägledning för de som jobbar inom socialtjänst såväl som inom skyddat boende, därav är det av relevans för denna studie (Socialstyrelsen, 2013). Dock framkom det inte i intervjuerna att personalen läst styrdokumentet, men eftersom det är det senaste uppdaterade dokumentet från Socialstyrelsen som gäller alla som arbetar med att placera på skyddat boende samt de som arbetar på skyddat boende ansågs detta dokument vara av relevans.

Styrdokumentet hämtades från Socialstyrelsens egna hemsida. Valet av detta styrdokument grundar sig i det faktum att det är det styrdokument som på det mest omfattande, utförliga och detaljerade sättet diskuterar skyddat boende. Det är även det enda dokumentet som kunde hittas som är en vägledning om skyddat boende för personal både på socialtjänsten och på skyddat boende. Inga andra dokument som var av samma karaktär men publicerat vid en senare tidpunkt kunde hittas på Socialstyrelsens hemsida. Därav dras slutsatsen att det är det dokument som fortfarande är gällande.

5.1.3 Litteratursökning

För att finna litteratur för tidigare forskning och teori användes databaserna LUBsearch och LUBcat. I litteratursökningen användes följande sökord: maskulinitet, hegemonisk maskulinitet, män & våld, män, offer, män & offer, mäns våld mot kvinnor, kvinnor som offer, våldsutsatta samt offer & män. Sökmotorer har även använts för att finna statistik om det antal kvinnor och män som har varit placerade på skyddade boenden de senaste åren. För att finna styrdokumentet "Fristad från våld - en vägledning om skyddat boende" användes Socialstyrelsens egna hemsida.

5.2 Validitet och reliabilitet

Bryman (2011: 352) menar att en studie som utförs med kvalitativ metod är svår eller nästintill omöjlig att återskapa. Begreppet reliabilitet kan därför anses vara irrelevant för kvalitativa studier, emellertid är begreppet intern reliabilitet relevant. Denna studie utförs av två studenter som då ingår i ett forskarlag, för att ta begreppet intern reliabilitet i beaktande måste det därför finnas en överenskommelse i hur datan ska tolkas (Bryman, 2011: 352). Eftersom studien utförts av två studenter som båda studerar kriminologi är förståelsen av det kriminologiska fältet likvärdig. Det har även ständigt funnits en öppen dialog om studien och det material som inhämtats samt har båda deltagit vid samtliga intervjuer. Det går däremot inte att bortse från att det till grund även finns två stycken olika bakgrunder och därmed att materialet kan uppfattas på olika sätt på grund av den anledningen. Emellertid kan detta hellre ses som en styrka än en svaghet, då det är två personer med olika bakgrund som har möjlighet att tolka materialet och bidra med olika synvinklar som kan vara gynnsamt för analysen och framförallt bidra med ytterligare perspektiv under inhämtningen av det empiriska materialet. Studien har till största del skrivits gemensamt, med undantag för vissa delar som sedan har granskats gemensamt.

Angående begreppet validitet så är denna studiens syfte inte att generalisera. Urvalet av intervjupersoner består av personer som arbetar i nära kontakt med de skyddade männen vilket är specifikt de personers attityder och subjektiva uppfattningar som denna studie avser att mäta. Styrdokumentet är specifikt framtaget för socialtjänstens arbete med skyddat

boende. Bryman (2011: 353) argumenterar för att det är önskvärt att vara transparent i sin studie för att kunna påvisa att validiteten är hög. För att studien ska vara så transparent som möjligt har alla delar av studien presenterats i detalj.

5.3 Analyismetod

Denna studie antar ett induktivt arbetssätt och därav baseras analysen på det inhämtade materialet snarare än att ha redan förutbestämda teorier (Bryman, 2011: 28).

5.3.1 Tematisk analys

I analysen av det intervjumaterial som samlats in har analysmetoden tematisk analys tillämpats. Det tematiska angreppssättet valdes ut på grund av att vi ville få tillgång till klara teman som senare kunde förgrenas med de teman som återfanns i analysen av styrdokumentet. Rennstam och Wästerfors skriver i sin bok *Från stoff till studie* (2015: 67) att transkriberade intervjuer ofta blir storskaliga material och därav är det en fördel att sortera och "umgås" med materialet. Det rekommenderas därför att dela upp materialet i teman för att lättare kunna ta till sig materialet (Rennstam & Wästerfors 2015: 68). Genom att tillämpa den tematiska metoden så utgår forskaren ifrån de huvudområden eller "teman" som återfinns i intervjumaterialet och försöker därifrån att hitta citat som belyser de teman som valts ut (Dalen, 2015). De teman som valdes ut i intervjumaterialet *maskulinitetsnormer*, *illustration av män som offer*, *offerstatus tillämpad av andra aktörer* och *attityd mot män* som söker skyddat boende. De citat som valdes ut från intervjumaterialet är uttalanden som stämmer överens med de teman som valts ut för studien.

5.3.2 Kvalitativ innehållsanalys

I analysen av styrdokumentet "Fristad från våld" genomfördes en kvalitativ innehållsanalys. Bryman (2011) beskriver att den kvalitativa innehållsanalysen syftar till att söka efter bakomliggande teman i dokumentet. Styrdokumentet lästes igenom grundligt och diskuterades i stor omfattning av båda författarna innan dokumentets teman valdes ut. De teman som till slut valdes ut var *maskulinitetsnormer*, *illustration av män som offer*, *offerstatus tillämpad av andra aktörer* och *socialtjänstens diskurs gällande män* som är i behov av skydd. Efter att de övergripande teman hade valts ut påbörjades processen med att

välja ut de citat som skulle uppmärksammas i studien. Motiveringen till de citat som valdes ut grundar sig i att de citaten stämmer överens med de teman som författarna hittat i dokumentet.

5.4 Etiska överväganden

Denna studie har utformats i linje med de fyra forskningsetiska kraven vilket är informationskravet, samtyckeskravet, konfidentialitetskravet och nyttjandekravet.

I linje med informationskravet har alla intervjupersoner informerats om villkoren kring deras deltagande och vad de har för uppgift i denna studie. Intervjupersonerna har blivit informerade om varför de blir intervjuade, att deras deltagande är helt frivilligt och att de har rätt att avbryta sin medverkan när som helst under intervjutiden eller efter intervjun är genomförd (Lindstedt, 2019: 51).

För att kunna erhålla samtycke till studien tilldelades respondenten, innan intervjun påbörjades, en samtyckesblankett som personen fick läsa igenom och skriva under innan intervjun påbörjades. I samtyckesblanketten framgår det att respondenten fått muntlig information om studien, att personens deltagande är frivilligt och får avbrytas när som helst, att deras medverkan kommer skyddas av anonymitet och endast kommer användas för forskningsändamål. Genom påskrift av denna samtyckesblankett samtycker respondenten till att bli intervjuad för denna studie (Lindstedt, 2019: 52). När det gäller samtycke angående styrdokumentet som analyseras så är styrdokumentet en offentlig handling och är inte sekretessbelagt vilket gör att det inte krävs samtycke från annan part för att användas i forskningsändamål.

För att kunna uppfylla konfidentialitetskravet har alla personuppgifter behandlats med största möjliga konfidentialitet. Intervjupersonerna har i transkriberingar blivit avidentifierade genom att de tilldelats ett alias och har inte benämnts med deras riktiga namn i de citat som valts ut. Alla personuppgifter har förvarats på ett sådant sätt att inga obehöriga har haft tillgång till dem. Intervjuerna har spelats in och raderas efter transkribering av materialet. Det kommer inte kunna gå att härleda till vem som har sagt vad i intervjuerna (Dalen 2015: 27).

I linje med nyttjandekravet så kommer inte uppgifterna som har samlats in under denna studie användas för någonting annat än forskningsändamål. Uppgifterna om våra intervjupersoner kommer ej överlåtas till kommersiella syften eller ej vetenskapliga syften (Lindstedt, 2019: 55).

6. Analys

I följande avsnitt analyseras det empiriska materialet med hjälp av den utvalda teorin *det ideala offret* och begreppet *maskulinitet* samt nämnd tidigare forskning om mäns offerstatus och viktimisering för att kunna besvara frågeställningarna. I intervjuerna och styrdokumentet framkom följande teman: 1) maskulinitetsnormer, 2) illustration av män som offer, 3) offerstatus tillämpad av andra aktörer, 4) attityd mot män som söker skyddat boende och 5) socialtjänstens diskurs gällande män som är i behov av skydd.

6.1 Maskulinitetsnormer

Ett av de teman som har identifierats i både intervjuerna och textmaterialet är maskulinitetsnormer. Som Burcar (2005) skriver så är föreställningen av maskulinitet skapad sedan en lång tid tillbaka men är fortfarande aktuell idag. Män ska enligt normen vara starka och tappra individer (Burcar, 2005). Connell (2008) hävdar att den hegemoniska maskuliniteten oftast beskriver mäns dominans över kvinnor. Alltså ska män inte endast vara starka och tappra individer utan även dominerande över kvinnor. På grund av denna föreställning om hur män *ska* vara kan de bemötas med misstro när de söker skyddat boende. Detta ämne berördes ett flertal gånger i intervjuerna under diskussioner om hur män bemöts i samband med att de söker skydd. I intervjun med Mia som arbetat på skyddat boende för män i cirka fem till sju år förklaras följande hur kraven på män kan se annorlunda ut jämfört med kraven på kvinnor i samband med deras vistelse på skyddat boende:

“/.../ och de e det är lite problematiskt så det är lite det här att det går ihop med lite det här liksom generella som som män kanske möter i större utsträckning än kvinnor det här att du ska liksom klara dig lite själv liksom vi ställer på nått sätt, inte inte för att vi menar det men det blir som att man ställer högre krav på dem”

Vidare i intervjun med Karin, som varit verksam på det skyddade boendet i tre år, beskriver hon hur personalen oftast upplever att män har lättare för att vara ensamma:

“När det gäller män så upplever vi nog att de har lättare för att vara ensamma på ett sätt, att vara till exempel på en liten ort [**I: Okej.**] och har inte riktigt samma behov alla gånger som kvinnor.”

Detta kan direkt kopplas tillbaka till Burcar (2005) och hennes beskrivning av de förväntningar som män har på sig. Citatet ovan visar på att de maskulinitetsnormer som finns i samhället också återfinns på skyddade boendena trots att männen söker sig dit för att få skydd. De förväntas att klara sig själva. De kan därför möjligtvis måla upp en fasad gentemot personalen att de inte har samma behov av umgänge och stöd som kvinnor och att de klarar sig själva. Eftersom denna förväntan på män går så långt bak i tiden så är det inte heller förvånande att personalen också betar sig utifrån dessa maskulinitetsnormer och antar att männen inte har samma behov av umgänge och stöd som kvinnor har.

Ett återkommande ämne i intervjuerna med personalen på de skyddade boendena var också att personalen upplever att män kan känna skam över att de utsätts för våld av en kvinna och väljer därför att inte söka skydd. Detta uppmärksammas i intervjun med Mia:

“Vi säger alltid våld i nära relation hos oss inte mäns våld mot kvinnor även om vi i mycket större utsträckning har kvinnor som bor hos oss som är utsatta av män oftast men vi använder inte det för att vi vet att problematiken är mycket mer utbredd än så och att det är liksom en otrolig skam som man att liksom berätta om sin utsatthet framförallt från en kvinna /.../ jag hoppas verkligen det att ju mer vi pratar om det blir fler män som vågar vågar ta hjälp”

I studien som Durfee (2011) genomförde angående mäns viktimisering så framkommer det att männen väljer att inte berätta om misshandeln de utsätts för av sin kvinnliga partner på grund av att de är rädda för att ses som mindre maskulina. Så som Mia pratar om männen och upplever dem kan det möjligtvis vara så att männen inte vill ses som svaga eller att de inte kan hantera situationen och väljer då att “bita ihop” och inte rapportera om vad som sker

bakom stängda dörrar. En annan aspekt som kan relateras till detta är det som intervjuperson Karin belyser angående hur män med barn oftast hamnar på skyddade boenden:

“Jag skulle säga att de som har barn som har kommit till oss då är det ofta att dem kommer till oss på grund av barnen alltså att en annan person har reagerat eller att det kommit in oro från barnen eller att barnen har berättat i skolan om hur dem har det hemma och på så sätt har socialtjänsten kopplats in”

Detta är ännu ett exempel på att maskulinitetsnormer skulle kunna spela in när det gäller män och att söka skydd. Oftast om mannen kommer med sina barn till ett skyddat boende så är det på grund av att någon annan har reagerat på situationen som de befinner sig i och inte att mannen själv har sökt skydd. Troligtvis är det även i en sådan situation, precis som Durfee (2011) beskriver det, att mannen ej vill ses som mindre maskulin och svag ännu mindre inför sina barn. Gottzén och Jonsson (2012) menar att normer är det normala och det onormala, de män som blir placerade på skyddat boende går alltså inte under det maskulint “normala” och därav kan strävan efter att just bli “normal” vara stor varav de skjuter ifrån sig att de har ett skyddsbehov. Normer om maskulinitet kan således vara en anledning till varför få män söker skyddat boende.

En liknande diskussion om att maskulinitetsnormer kan begränsa män och att det därför är svårt för dem att söka hjälp eller skydd förs även i styrdokumentet “Fristad från våld”:

“Män kan självklart utsättas för våld i nära relationer och steget innan en man söker hjälp kan vara stort på grund av rådande norm om manlighetens innebörd. Att betrakta sig själv som utsatt kan, både för män och kvinnor, vara svårt, men steget kan vara extra stort för en man som strävar efter att leva upp till en norm om manlighet” (Socialstyrelsen, 2013: 61)

Här diskuteras det också om maskulinitetsnormer och hur det kan vara svårare för en man att betrakta sig som utsatt jämfört med en kvinna. Att ta steget och betrakta sig själv som utsatt följer inte rådande maskulinitetsnormer om att mannen är stor och stark och kan klara sig själv. Kullberg (1994) beskriver i sin avhandling om att vissa socialsekreterare har en annan inställning till ärenden med en man jämfört med en kvinna. Detta menar han på grundar sig i socialsekreterarnas traditionella föreställningar om vad som är manligt eller kvinnligt.

Männen behövde i sina ärenden på ett sätt "prövas" för att kunna bevisa att de verkligen skulle beviljas bidrag medan kvinnorna inte behövde "bevisa" lika mycket. Att betrakta sig som utsatt är förvisso inte detsamma som att bevisa att man behöver bidrag, däremot visar denna jämförelse på att normer om maskulinitet kan begränsa män i olika sammanhang inom socialtjänsten.

Samtliga intervjupersoner menar även att de männen som kommit till deras skyddade boenden har svårare att förstå att de faktiskt behöver skydd och många gånger har de själva avbrutit sin vistelse på det skyddade boendet eller röjt sin plats till den person eller personer som de skyddas från. Diskussionen om hegemonisk maskulinitet kommer därför upp: att männen har fått skydd från exempelvis deras kvinnliga partner kan ses som förkastligt och lever inte upp till den uppfattning som finns att män ska ha en global dominans över kvinnor (Connell, 2008).

6.2 Illustration av män som brottsoffer

Nils Christies definition av det ideala offret är att hen är svagare än gärningspersonen, upptagen av ett respektabelt projekt, vara på en plats denne inte kan klandras för samt inte ha någon relation till gärningspersonen (Christie, 2001). På samma sätt som Christie menar att kvinnor som faller offer för våld i nära relation inte är ideala offer går det även att konstatera att de män som får skyddat boende inte är ideala offer. Män är sällan ideala offer av anledning att de passar mer i ramen för en ideal gärningsperson, detta på grund av de stereotypiska bilderna som finns av män som stora och starka (Burcar, 2005). Män förväntas även hantera det våld de blivit utsatta för på ett annat sätt än kvinnor, ett exempel från intervjun med Mia:

“/.../det kan vara liksom vara svårare att nå fram till den här riktiga botten med män för att de byggt upp en annan typ av fasad som vi kanske inte möter lika mycket med kvinnor i just det här i vanan att vara ett offer och att vara utsatt och sådär att man eh det finns en kultur av att man ska skärpa till sig, bita ihop och ‘det var väl inte så farligt, hon är väl inte starkare än dig’ ”

Som Mia nämner i citatet ovan så är bilden av män som utsatts för våld, i detta fallet partnervåld, att de borde kunnat hantera situationen då de förväntas vara starkare än deras

kvinnliga partner. Durfee (2011) menar att män som är offer för partnervåld väldigt sällan uppnår en legitim status som offer och de möts ofta av misstro när de söker hjälp. Mia nämner även att män i högre grad möts att kulturen att de ska "skärpa sig" samt att våldet inte kan vara så farligt då deras partner inte ses som starkare än dem. Som Burcar skriver i sin studie: "Den våldsamme mannen känner vi till. Mannen som offer möter vi mer sällan." (2005: 17). I Socialstyrelsens styrdokument under rubriken "Den som utövar våld" (2013: 62) identifieras även det som Burcar (2005) belyser, den sammantagna informationen är att de som utövar våld är män och kvinnor nämns inte som förövare.

Enligt intervjupersonerna från samtliga boenden är det dock ovanligt att män söker skydd från en våldsam partner. I två av de tre boendena var avhopp från kriminalitet samt hedersvåld de vanligaste faktorerna till varför män söker skyddat boende. Detta belyser Petra i följande citat:

“så skillnaden är kanske att det är mer kriminella sfären som vi kanske får avhoppande killar som behöver gömma sig som har varit i i liksom i en miljö där man ja kan bli dödad när som helst eh ja alltså det är kanske mer att kvinnor är utsatta för eh partnervåld alltså om jag nu ska generalisera så eh ja”

Att vara kriminell men samtidigt ett offer som söker skydd kan vara problematiskt utifrån teorin om det ideala offret. Eftersom ett idealt offer karakteriseras av oskyldighet är de kriminella männen rakt i motsats till det. Intervjupersonerna Petra och Karin nämner ett antal gånger i intervjuerna att männen kan bli olika behandlade på grund av vad de söker skydd från. De som söker skydd från kriminalitet behandlas inte lika mycket som offer på grund av deras egna förflutna inom den kriminella sfären. Åkerström (2001: 266-275) skriver om det motspänstiga offret Annie som själv är kriminell och därav svårt att ta på sig en offerroll. Åkerström (ibid) menar att på grund av ens egna kriminella förflutna blir personen i fråga inte ett idealiskt offer, dessutom är män i allmänhet mer sedda som ideala gärningspersoner vilket inte är till fördel för dem att ses som ett offer (Christie, 2001).

Hedersvåld nämndes också som en av de vanligaste orsakerna till att män söker skyddat boende och då oftast med sin kvinnliga partner eller familj. I styrdokumentet behandlar

stycket “Utsatta för hedersvåld” hur hedersvåld kan uttrycka sig. Citatet nedan är taget från detta stycke.

“Det våld som drabbar pojkar och män kan delvis ta sig andra uttryck än det som drabbar flickor och kvinnor, genom att de kan tilldelas eller påtvingas rollen som ”väktare” av till exempel systrar”

I citatet blir pojkarna och männen inte tilldelade en offerroll, snarare en påtvingad roll som väktare över de flickor och kvinnor som tillhör familjen och därmed bidrar de till det våld som flickorna och kvinnorna utsätts för. Därmed är dessa pojkarna och män även de offer, då de påtvingats en roll som de inte själva vill anta. Andra tendenser har uppmärksammats av Thapar-Björkert (2009) och Yourstone, Eriksson och Westerberg (2015). Enligt Yourstone, Eriksson och Westerberg (2015) är homosexuella män i hög grad utsatta för hedersrelaterat förtryck och blir ofta offer för väldigt grovt hedersrelaterat våld (Ibid). I styrdokumentet nämns inte homosexuella män i avsnittet om hedersrelaterat våld och förtryck. Således tilldelas inte männen som blir utsatta för hedersvåld en offerstatus i styrdokumentet. Dessutom blir en stor del av de som blir utsatta för hedersvåld och förtryck inte representerade, vilket kan påverka hur de bemöts av myndighetspersoner samt personal på skyddat boende. Det kan även försvåra processen för dem att få skyddat boende.

6.3 Offerstatus tillämpad av andra aktörer

I styrdokumentet framkom det att kvinnor i högre grad än män tillskrivs offerroll. Kvinnor framställs som större i behov av skyddat boende än män på grund av att våldet mot dem anses vara grövre.

“Våld mot kvinnor i nära relationer tenderar att vara upprepat, grovt och resultera i fler negativa konsekvenser för den som utsätts, jämfört med våld mot heterosexuella män i nära relationer [5]. Våld kan utgöra ett mönster av olika slags upprepade övergrepp under lång tid. Kvinnor kan försättas i en beroendeställning av män som ofta intensifierar våldet då kvinnan försöker lämna förhållandet. (Prop. 2006/07:38 socialtjänstens stöd till våldsutsatta kvinnor s. 9).” (Socialstyrelsen, 2013:9)

I styrdokumentet återfinns det frekvent att kvinnor nämns i samband med skyddat boende, emellertid är det sällan att män nämns som i behov av skyddat boende. Ett exempel är citatet nedan som behandlar hur alla kommuner i Sverige ska erbjuda kvinnor med skyddsbehov skyddat boende:

“Varje kommun bör kunna erbjuda våldsutsatta kvinnor tillfälligt boende oavsett ålder, etnicitet, sexuell läggning, funktionsnedsättning, missbruk eller beroende. Boendet som erbjuds den skyddssökande bör även vara lämpligt för medföljande barn, oavsett ålder och kön (SOSFS 2009:22).” (Socialstyrelsen, 2013:16)

Att män inte nämns i lika stor utsträckning som kvinnor i samband med skyddat boende i styrdokumentet kan avspeglas i socialnämndens samt socialstyrelsens arbete med vilka som får skydd och inte, samt vilka som behandlas som offer. Exempelvis framkom det i intervjun med Mia att myndigheter tenderar att inte behandla de män som är i behov av skydd som offer. Mia nämner i intervjun att vid ett tillfälle hade en underliggande misstro mot männens historier om det våld de varit utsatta för uppkommit från myndighetspersoner, i synnerhet personer från socialtjänsten, och för att citera intervjupersonen Mia:

“/.../att man har tryckt på- jag har framförallt ett ärende med en heterosexuell man som är utsatt av sin fru och där det var just så att dem sa det inte rakt ut men det var ganska tydligt att sådär ‘ja, jag träffade ju din fru här och hon är ju väldigt liten och ynklig’ ”

Det är viktigt att poängtera att denna misstro från socialtjänsten framkom i en intervju och därför kan inga generella slutsatser dras. Dock kan denna uppfattning om män som offer diskuteras och problematiseras på flera sätt. Som tidigare nämnt kan idén om det ideala offret bidra till denna uppfattning då kvinnor i högre grad anses vara ett idealiskt offer (Christie, 2001). Statistiken från Brottsförebyggande rådet (2020) som presenterades under rubriken *3.1 Mäns våld mot kvinnor* visar även att kvinnor i större utsträckning faller offer för grovt och upprepat våld. Kvinnor polisanmäler även i högre grad händelsen än män samt får oftare uppsöka vård eller annan stödinsats till följd av våldet (BRÅ, 2020). Socialstyrelsen konstaterar även detta i styrdokumentet och menar att våldet mot kvinnor resulterar i mer konsekvenser än det våldet män utsätts för i nära relation (2013: 9). Emellertid visar även statistiken från Brottsförebyggande rådet (2020) att våld i nära relation är jämnt fördelat

mellan könen, alltså finns det många män som eventuellt inte känner sig i behov av stödinsats, kommer i kontakt med stödinsatser eller som helt enkelt inte fått den hjälp de behövt. Det ska även uppmärksammas att mörkertalet kan vara stort och det kan finnas väldigt många män såväl som kvinnor som inte är representerade i Brottsförebyggande rådets statistik (2020). Det faktum att det psykiska våldet inte lämnar samma fysiska skador som det fysiska våldet gör kan hämma den utsatta att anmäla på grund av att våldet kan vara svårare att bevisa när det inte finns fysiska skador. Mia uppmärksammar även det psykiska våldet i sin intervju och menar att det kan vara svårare att lämna:

“Att dem liksom inte- det är också ett annat typ av våld oftast eh det finns ju- vi har dem som har kommit till oss där det finns risk för dödligt våld och där det har varit mycket fysiskt och hot med liksom redskap och knivar oså ehm men oftast så är det liksom en en psykisk terror skulle jag vilja säga ehm så för att det är väldigt väldigt grovt och mycket psykiskt våld som liksom bryter ner år efter år o det ser vi ju generellt det är ju ett av det svåraste våldet att lämna /.../”

Trots att kvinnor uppsöker vård i större utsträckning än män och att våldet mot dem därav är dokumenterat grövre ska det psykiska våldet inte förringas. Som Mia nämner kan det psykiska våldet vara väldigt grovt och därav vara svårt att lämna den partnern som brukar psykiskt våld vilket inte belyses i styrdokumentet från Socialstyrelsen. Mia belyser även att det inte endast är inom myndigheter som män har svårt att erhålla en offerstatus, det gäller även i andra sociala situationer som till exempel i nattklubbsmiljö:

“Det är ju fortfarande lite såhär asså det kan man ju tänka själv på krogen eller på liksom- om man skulle se en en kvinna som ger en man en örfil så skulle jag tro att dem flesta personerna runt omkring tänker att “han sa säkert nått olämpligt eller han tafsade kanske på henne”. Man liksom tror att det är hon som är offret och det är därför som det är okej att hon gör på det sättet /.../ eh medans skulle man se en man göra samma sak så skulle ju det vara liksom en väldigt obehaglig situation”

Att män i exempelvis krogmiljöer inte får samma sorts offerstatus om de utsätts för våld jämfört med om en kvinna blir utsatt kan grunda sig i de traditionella föreställningarna om maskulinitet. Att även om en man får en örfil av en kvinna så är det “inte så farligt” eftersom han, enligt rådande maskulinitetsnormer, är stor och stark och klarar sig. Jämfört med om en

kvinnor blir utsatt för våld i krogmiljö så tilldelas hon vanligtvis direkt en roll som brottsoffer samt att män enligt Burcar (2005) ser det som en vardaglig sak att vara med om våld.

Även om det finns indikationer på att män inte i lika stor utsträckning ses som offer så betyder det dock inte att de skyddade boendena inte jobbar för att ändra på den allmänna samt personalens uppfattning om män som brottsoffer. Intervjuperson Mia berättar att de samarbetar en hel del med experter inom just området män som brottsoffer för att lära sig mer om det och kunna hjälpa till på bästa möjliga sätt.

6.4 Attityder till män som söker skyddat boende

Under insamlingen av intervjumaterial framkom det ett flertal gånger att attityder mot kvinnor jämfört med män som söker skydd kan skilja sig. Detta belyser intervjupersonen Karin:

“Jag skulle säga, en sak kan jag nog stå för och jag tror det kan vara tuffare för en man faktiskt att hamna på skyddat boende utifrån hur en socialtjänst ser på mannens skyddsbehov.”

Här ser vi att attityden mot män skiljer sig från attityder mot kvinnor, i vissa fall har inte män lika lätt att få skyddat boende jämfört med kvinnor. I jämförelse beskriver Durfee (2011) att män som faktiskt väljer att berätta om att de utsätts för våld ofta kan bemötas med misstro och att deras offeridentitet ofta blir ogiltigförklarad av myndigheter.

Det framkom även i intervjumaterialet hur personalen på de skyddade boendena upplevde kontakten med socialtjänsten och hur socialtjänstens attityd gentemot män som söker skydd kunde skilja sig från kvinnor som söker skydd. Detta belyser Mia när hon får frågan om attityder mot män skiljer sig jämfört med attityder mot kvinnor:

“Ja, jag har sett vissa ärenden som tyvärr har liksom behandlat väldigt illa kan jag tycka just utifrån dem hära “hur farligt kan det vara” typ, de har inte uttalat det men lite grann sådär ‘du är väl stor och stark, hon är så liten’ /.../”

Även Karin belyser aspekten med att myndigheter i allmänhet behandlar män och kvinnor som söker skydd olika:

“Ja, men jag skulle säga att det dels att det skiljer eh för att bemötandet ibland, inte alltid, men ibland kan bli annorlunda från myndigheter eh:: att eh:: amen eh dem blir inte riktigt lika mycket offer”

Karin menar att kvinnor ofta ses mer som offer än män som har hamnat i våldsamma situationer när de kommer i kontakt med myndigheter, alltså behandlas kvinnor i viss grad, enligt Karin, mer som offer än vad män gör. Varför män och kvinnor, enligt Karin, ibland bemöts olika kan möjligen förklaras med hjälp av statistik som visar att kvinnor som utsätts för våld oftare blir utsatta av någon som de har en nära relation med till skillnad från våldsutsatta män (Brå, 2020). Dessutom har mäns våld mot kvinnor lyfts fram som ett större strukturellt samhällsproblem som myndigheter behöver bekämpa (Hydén (2016). Att bemötandet skiljer sig från myndigheter kan grunda sig i det faktum som nämns ovan att mäns våld mot kvinnor generellt är mer uppmärksammat än våldsutsatta män. Tidigare forskning om våldsutsatta män är småskalig och inom temat ”våld i nära relationer” ligger fokus oftast på män som våldsutövare snarare än offer. Det kan tänkas att det skapar en misstro mot män som söker skyddat boende, även fast det i styrdokumentet återfinns att alla personer som söker skydd från våld bör bemötas på samma sätt (Socialstyrelsen, 2013:14). Socialstyrelsen (2013) uppmärksammar i styrdokumentet även det faktum att forskningen kring våldsutsatta män är begränsad:

“Den samlade kunskapen om män som utsätts för våld i nära relationer är begränsad. Män utsatta för våld i nära relationer har inte hittills av regeringen betecknats som en särskilt utsatt grupp, annat än i de fall männen ingår i gruppen hbt-personer. Att 70 män vistades på skyddade boenden 2011 pekar dock på ett existerande behov” (Socialstyrelsen 2013: 61)

Trots denna begränsning inom forskningen, samt att de ser ett existerande behov visar Socialstyrelsen ett flertal gånger i styrdokumentet på hur de tar kvinnors behov av skydd i beaktning i högre utsträckning än männens behov av skydd. Det är även i större utsträckning fler kvinnor som anmäler när de blivit utsatta för våld än vad det är män. Dock uppmärksammas det att mörkertalet vad gäller antalet män som blir utsatta för våld kan vara

stort vilket då kan göra det problematiskt att Socialstyrelsen inte lägger större vikt vid att uppmärksamma våldsutsatta män (BRÅ, 2020). Detta kan sedan avspeglas i hur personal inom socialtjänsten samt personal på skyddat boende arbetar med och bemöter män i behov av skydd. Dock beskriver intervjuperson Petra att personalens attityder gentemot kvinnor eller män inte är könsbaserat när hon får frågan om ett ärende med en man eller kvinna skiljer sig i arbetssätt:

“Nej det är mer hur nej det tycker inte jag är könsbaserat jag svarar utifrån mig själv nu Mm nej jag upplever inte att det gör någon skillnad om det är en man eller en kvinna som till exempel när vi har haft män då med sina barn då är det på samma sätt vi möter dom i föräldrarollen”

Petra hävdar att deras arbetssätt inte är könsbaserat, vilket går emot de andra intervjupersonernas berättelser. Styrdokumentet samt de andra intervjuerna med Karin och Mia beskriver en annan verklighet där kön är en påverkande faktor för hur personal och myndighetspersoner bemöter män och kvinnor som är i behov av skyddat boende. I punkten 3.3 *Genus i socialt arbete* nämns Kullbergs (1994) arbete om genus inom socialtjänsten. Kullberg (1994) hävdar att män och kvinnor behandlas olika av personer som jobbar inom socialtjänst och att männen i högre grad blir satta på prov. Det kan finnas flertalet anledningar till varför män och kvinnor behandlas olika av myndighetspersoner, de som framhävs i vår studie är den stereotypiska bilden som finns om män och maskulinitet samt föreställningen av det ideala offret. Sammanfattningsvis kommer det även i studiens material fram liknande påståenden som Kullberg framhåller (Kullberg, 1994). I styrdokumentet framkommer det tydligt att fokus ligger på kvinnor som är i behov av skyddat boende, samt vittnar intervjuerna med Mia och Karin om att män som är i behov av skydd kan bli behandlade på ett annat sätt än de kvinnor som är i behov av skydd.

6.5 Socialtjänstens diskurs gällande män som är i behov av skydd

Det som även identifieras ett flertal gånger i styrdokumentet är skillnader i hur man diskuterar våldsutsatta kvinnor och män. I kapitlet “Den som utövar våld” benämns kvinnor till största del som våldsutsatta medan det inte en enda gång förekommit att en man benämns som våldsutsatt. Detta kan ses i citatet nedan:

“Socialnämnden har, utöver ansvaret för våldsutsatta kvinnor och barn som bevittnat våld, även ansvar för att personer som utövar våld erbjuds stöd. Det ingår i socialnämndens helhetsansvar när det gäller frågan om våld mot kvinnor i nära relationer (prop. 2006/07:38 s. 25).” (Socialstyrelsen 2013: 62)

Här nämns bara kvinnor som våldsutsatta och att socialnämndens helhetsansvar bara omfattar våld mot kvinnor i nära relationer, män nämns inte alls i texten. Vidare i texten så kan man även se hur fokus läggs på att det specifikt är män som åtgärderna fokuseras på när det gäller att förebygga våld:

“Att inrikta sig på åtgärder till män som befinner sig i riskzonen för att utöva våld är en viktig del i det förebyggande arbetet (prop. 2006/07:38 s. 23)”
(Socialstyrelsen, 2013: 62).

Att en kvinna är offer samt en man är förövare är inget ovanligt och något som stärks med bilden av det ideala offret. Däremot är det en föreställning som inte alltid stämmer (Christie, 2001). Därav är det problematiskt att bilden av att kvinnor och inte män är offer uppmuntras och förstärks i styrdokument som Socialstyrelsen utfärdat som vägledning för de som arbetar med att placera personer på skyddat boende samt arbetar på skyddat boende. Lagtext och författningssamlingen SOSFS citeras även frekvent i styrdokumentet och i dessa citat är män sällan eller aldrig representerade, exempelvis:

“Om en våldsutsatt kvinna är i behov av stöd och hjälp akut eller på kort eller lång sikt bör socialnämnden bland annat kunna erbjuda tillfälligt boende, råd och stöd m.m. och ekonomiskt bistånd (SOSFS 2009:22).” (Socialstyrelsen, 2013: 25)

Eftersom Socialstyrelsen säger i styrdokumentet att “det är socialtjänstens uppgift att verka för att den som utsatts för brott och dennes närstående får stöd och hjälp” blir det problematiskt att de i många andra delar av styrdokumentet inte tar män i beaktning i lagtexten (Socialstyrelsen, 2013: 14). Som tidigare nämnt kan detta avspeglas i arbetet med de som är i behov av skydd, då styrdokumentet ska fungera som en vägledning till de som jobbar med skyddat boende.

7. Diskussion & avslutning

I detta avsnitt förs en diskussion och sammanfattning av studiens resultat för att kunna besvara frågeställningarna. Det kommer även att dras slutsatser kring studien och ges förslag på framtida åtgärder samt forskning.

7.1 Sammanfattning & slutsatser

Den initiala tanken med studien var att undersöka de attityder som finns mot män hos de som jobbar på skyddat boende. Emellertid vittnade samtliga intervjupersoner att skillnaden i attityd inte var så stor inom de skyddade boendena. Det som framkom istället var att den intervjuade personalen på de skyddade boendena upplever att socialtjänsten kan ha olika attityder gällande kvinnor och män som söker skydd. Således tog studien en annan riktning och fokuserade även på de styrdokument som socialtjänsten går efter. Vad som bör poängteras är att studien är småskalig och att slutsatser som kommer att dras endast gäller det analyserade materialet och materialet behöver utökas för att kunna dra några generella slutsatser, till exempel studien gynnas av att intervjua personal från socialtjänsten. Dock är förhoppningen att de slutsatser som nedan kommer att presenteras kan bidra till framtida forskning.

För att besvara en av frågeställningarna, nämligen "Hur beskriver den intervjuade personalen våldsutsatta män som söker skydd? Hur jämförs dessa män med våldsutsatta kvinnor som söker skydd?" togs både analysen av intervjuerna och analysen av styrdokumentet i beaktning. När frågor om personalens attityd gentemot manliga brottsoffer som kommer till det skyddade boendet ställdes framkom det ur samtliga intervjuer att de hänvisade till att socialtjänsten tenderar att ha olika attityd mot manliga och kvinnliga brottsoffer. Det kom alltså ur intervjuerna inte ut någon information om att personalen på de skyddade boendena hade skilda attityder gentemot kvinnor och män. Däremot är det för intervjupersonerna lättare att kritisera andra organisationer än deras egen, speciellt i ett intervjutillfälle. Därav dras slutsatsen att utfallet hade kunnat bli annorlunda om personal från socialtjänst även blivit intervjuade. Styrdokumentet visade emellertid tydligt att fokus ligger på kvinnor som är i

behov av skydd och män som är i samma situation är inte nämnvärt representerade. Det var även tydligt i citaten från lagtext i styrdokumentet att män inte tas i beaktning. De gånger män nämns är istället när de diskuterar förövare, vilket även identifierades i intervjumaterialet. Resultatet av det inhämtade materialet gjorde det tydligt att traditionella föreställningar om maskulinitet påverkar synen på manliga brottsoffer jämfört med kvinnliga brottsoffer. Vilket leder in på nästa frågeställning: Hur diskuteras manliga brottsoffer i socialstyrelsens styrdokument gällande skyddat boende? Som tidigare nämnt är manliga brottsoffer föga representerade i styrdokumentet. Män nämns aldrig som våldsutsatta, de orden som beskriver våldsutsatta män är *person/er* eller så nämns endast kvinnor som våldsutsatta. Vid ett antal tillfällen benämns män som förövare, men inte kvinnor. Detta kan förklaras med hjälp av teorin om ideala offer och med hjälp av Brottsförebyggande rådets statistik om våld i nära relation som påvisar att våldet mot kvinnor är grövre. Å andra sidan vittnar intervjun med Mia om att män också kan vara utsatta för grovt våld, i synnerhet psykiskt våld som kan vara svårt att lämna och även svårt att söka hjälp för. Att denna aspekt inte nämns i styrdokumentet är problematiskt och bidrar till en bild av män som förövare hellre än brottsoffer. Det är inte en ovanlig allmän föreställning att män ses som förövare hellre än brottsoffer (Jfr. Burcar, 2005) och teorin om det ideala offret inbegriper inte män, snarare är de idealiska gärningspersoner. Slutsatsen är därav att manliga brottsoffer diskuteras knappt i socialstyrelsens styrdokument och de är även beskrivna som de enda förövarna, vilket kan leda till att personal inom socialtjänst och skyddat boende behandlar män som söker skydd därefter.

Den intervjuade personalen upplever att manliga brottsoffer som gör anspråk på en offerstatus kan bemötas med misstro från socialtjänsten. De traditionella föreställningarna om maskulinitet har gjort sig tydligt i ett ärende som Mia beskriver där socialtjänstens socialsekreterare antytt att den våldsutsatta mannen är så "stor och stark" och hans fru, som är förövare, är så "liten". Enligt intervjupersonerna blir en kvinna oftare tilldelad en offerstatus än en man, även om de båda har blivit utsatta för samma sorts våld. Frågeställningen "hur upplever den intervjuade personalen att manliga brottsoffer beskrivs?" kan därför besvaras med att den intervjuade personalen anser att män inte beskrivs som offer i samma utsträckning som kvinnor och att det främst är personal inom socialtjänsten som inte tilldelar män en offerroll.

7.2 Förslag på framtida åtgärder och forskning

Det finns fortfarande många aspekter av våldsutsatta män som söker skydd som är outforskat och förhoppningsvis kan denna studie inspirera till vidare forskning inom området. Efter att ha slutfört denna studie är det tydligt att möjligheten att komma i kontakt med ett skyddat boende som tar emot män måste förbättras. Det finns i nuläget ingen samlingshemsida för alla skyddade boenden som tar emot män vilket försvårar möjligheten att få kontakt med boendet. I vissa fall är det även svårt att på de skyddade boendenas egna hemsidor hitta information om de tar emot män eller ej.

Om man vill bedriva forskning på mer av en individnivå så kan det vara ytterst intressant att bedriva en studie om män som har varit i kontakt med myndigheter för att söka skydd. Det vore då av intresse att både få kontakt med män som ansökt om skydd men inte fått det, de män som bott på skyddat boende och de som fortfarande bor skyddat. Vidare skulle det även kunna vara belysande att enbart studera socialtjänsten och socialsekreterare och deras arbetsprocess samt bemötande när det gäller ärenden där en våldsutsatt man söker skydd. Ett annat perspektiv som hade varit intressant att forska om är hur manlig personal som arbetar på skyddat boende upplever de attityder som finns kring män som brottsoffer.

Avslutningsvis har denna studie påvisat ett existerande behov av framtida forskning om män som brottsoffer som även har ett skyddsbehov. Det har även konstaterats att män inte är representerade i socialstyrelsens utfärdade styrdokument om skyddat boende, vilket vi anser är problematiskt. Intervjupersonerna vittnar även om att det finns en skillnad i attityd mot våldsutsatta män respektive våldsutsatta kvinnor, men att detta inte sker inom de skyddade boendena utan från andra myndigheter. Förhoppningsvis har denna studie påvisat att det finns ett befintligt behov av att belysa perspektiv kring, samt att erkänna och problematisera mäns offerstatus och inte endast deras normativa roll som förövare.

Referenser

Litteratur

- Bryman, A. (2011). *Samhällsvetenskapliga metoder*. 2., [rev.] uppl. Malmö: Liber
- Burcar, V. (2005) *Gestaltningar av offererfarenheter*. Lund: Sociologiska institutionen, Lunds universitet.
- Christie, N. (2001). Det idealiska offret. I Åkerström, M. & Sahlin, I. (red.). *Det motspänstiga offret*. Lund: Studentlitteratur
- Connell, R. (2008). *Maskuliniteter*. 2. uppl Göteborg: Daidalos
- Dalen, M. (2015). *Intervju som metod*. 2., utök. uppl. Malmö: Gleerups utbildning
- Gottzén, L. & Jonsson, R. (red.) (2012). *Andra män: maskulinitet, normskapande och jämställdhet*. 1. uppl. Malmö: Gleerups
- Kullberg, C. (1994). *Socialt arbete som kommunikativ praktik: samtal med och om klienter*. Diss. Linköping : Univ.
- Lindstedt, I. (2019). *Forskningens hantverk*. Upplaga 2 Lund: Studentlitteratur
- Messerschmidt, J.W. (2004). *Flesh and blood: adolescent gender diversity and violence*. Lanham, MD: Rowman & Littlefield Publishers
- Patton, Q.M. (1990). *Qualitative Evaluation and Research Methods*. Newbury Park, CA: Sage.

Rennstam, J. & Wästerfors, D. (2015). *Från stoff till studie: om analysarbete i kvalitativ forskning*. 1. uppl. Lund: Studentlitteratur

Åkerström, M. (2001). Det idealiska offret. I Åkerström, M. & Sahlin, I. (red.). *Det motspänstiga offret*. Lund: Studentlitteratur

Elektroniska källor

Brottsförebyggande Rådet. (2020). *Våld i nära relation*.

<https://www.bra.se/statistik/statistik-utifran-brottstyper/vald-i-nara-relationer.html> Hämtad: 2020-04-28

Klara Hradilova Selin. (2009). *Våld mot kvinnor och män i nära relationer - Våldets karaktär och offrens erfarenheter av kontakter med rättsväsendet*. Stockholm: Brottsförebyggande rådet

[https://www.bra.se/download/18.cba82f7130f475a2f180002016/1371914720735/2009_12_vald_kvinnor_man_nara_relationer.pdf#_utma=1.773864581.1575537672.1589193448.1589193577.4&_utmb=1.1.10.1589193577&_utmc=1&_utmz=1.1589193448.3.3.utmcsr=google|utmccn=\(organic\)|utmcmd=organic|utmctr=\(not%20provided\)&_utmv=-&_utmik=170130208](https://www.bra.se/download/18.cba82f7130f475a2f180002016/1371914720735/2009_12_vald_kvinnor_man_nara_relationer.pdf#_utma=1.773864581.1575537672.1589193448.1589193577.4&_utmb=1.1.10.1589193577&_utmc=1&_utmz=1.1589193448.3.3.utmcsr=google|utmccn=(organic)|utmcmd=organic|utmctr=(not%20provided)&_utmv=-&_utmik=170130208) Hämtad: 2020-04-28

Connell, R. & Messerschmidt, J. (2005). Hegemonic Masculinity: Rethinking the Concept. *Gender and Society*, 19(6), ss. 829-859

<https://www.jstor.org/stable/27640853> Hämtad: 2020-04-19

Durfee, A. (2011) "I'm Not a Victim, She's an Abuser": Masculinity, Victimization, and Protection Orders. *Gender & Society*. 25(3) ss. 316-334

<http://gas.sagepub.com/content/25/3/316> Hämtad: 2020-03-26

Ceelen, M., Drijber B.C., Reijnders, Udo J.L. (2012) "Male Victims of Domestic Violence". *Journal of Family Violence*. 28(2) ss. 316-334

<http://dx.doi.org/ludwig.lub.lu.se/10.1007/s10896-012-9482-9> Hämtad: 2020-04-28

Hydén, M., Överlien, C., Ericson, C., Wiman, M & Grönberg Eskel, M. (2016). "Mäns våld mot kvinnor". *Forskning i korthet* (7).

<http://www.diva-portal.org/smash/get/diva2:1056817/FULLTEXT05.pdf>. Hämtad: 2020-04-28.

Scheffer Lindgren, M. (2009). "*Från himlen rakt ner i helvetet*": *Från uppbrott till rättsprocess vid mäns våld mot kvinnor i nära relationer*. Diss. Karlstad: Karlstads universitet <http://www.diva-portal.org/smash/get/diva2:211156/FULLTEXT02.pdf>. Hämtad 2020-04-28

Socialstyrelsen. (2013) *Fristad från våld - en vägledning om skyddat boende*. Stockholm: Socialstyrelsen

<https://www.socialstyrelsen.se/globalassets/sharepoint-dokument/artikelkatalog/vagledning/2013-9-2.pdf> Hämtad: 2020-03-03

Socialstyrelsen. (2019). *Om Socialstyrelsen*.

<https://www.socialstyrelsen.se/om-socialstyrelsen/> Hämtad: 2020-03-05

Socialstyrelsen. (2019). *Våld i nära relationer*.

<https://www.socialstyrelsen.se/stod-i-arbetet/vald-och-brott/vald-i-nara-relationer/>. Hämtad: 2020-04-28.

Thapar-Björkert, S. (2009) "Conversations across Borders: Men and Honour Related Violence in U.K. and Sweden". *Nordic Journal for Masculinity Studies* 4(1) ss. 46-65.

<https://www.idunn.no/norma/2009/01/art01> Hämtad: 2020-05-13

Unizon. (2019). *Kvinnofridsbarometern*.

http://unizon.se/sites/default/files/media/kvinnofridsbarometern_2019_1.pdf. Hämtad: 2020-03-05

Unizon. (2018). *Statistik*. <http://unizon.se/om-unizon/statistik> Hämtad: 2020-03-05

Yourstone, J., Eriksson, L., Westerberg, H. (2015) *Hedersrelaterat våld och förtryck Kunskapsöversikt och kartläggning av aktörer*. Norrköping: Kriminalvården.

<https://www.kriminalvarden.se/globalassets/publikationer/forskningsrapporter/hedersrelaterat-vald-och-fortryck.pdf> Hämtad: 2020-05-13

Walker, A., Lyall, K., Silva, D., Craigie, G., Mayshak, R., Costa, B., Hyder, S., Bentley, A. (2020). Male victims of female-perpetrated intimate partner violence, help-seeking, and reporting behaviors: A qualitative study. *Psychology of Men & Masculinities*, Vol 21(2), Apr, 2020. pp. 213-223. <http://dx.doi.org.ludwig.lub.lu.se/10.1037/men0000222>. Hämtad: 2020-04-28

Åkerström, M., Burcar, V., & Wästerfors, D. (2011). Balancing Contradictory Identities - Performing Masculinity In Victim Narratives. *Sociological perspectives* 54 (1): 103-124.

https://www.jstor.org/stable/10.1525/sop.2011.54.1.103?seq=1#metadata_info_tab_contents
Hämtad: 2020-04-22

Svenska lagar och förordningar

SFS 2001:453. *Socialtjänstlagen*. Stockholm: Socialdepartementet. Hämtad: 2020-03-03

Bilaga 1

Intervjuguide

1. Vad har du för arbetsroll på det skyddade boendet?
2. Hur länge har du varit verksam på skyddat boende?
3. Berätta om hur en vanlig arbetsdag ser ut för dig
4. Vilka personer möter du genom ditt arbete?
5. Vilken arbetserfarenhet har du när det kommer till män på skyddat boende? Hur länge har du arbetat med denna problematik?
6. Vad har ni för aktiviteter för de boende? Är männen som bor här involverade?
7. Vad karakteriserar ett ärende där en man är utsatt jämfört med en kvinna?
8. Hur ser du på dina kunskaper gällande att arbeta med män som utsatts för våld? Anser du att du besitter tillräckligt med kunskap om ämnet för att handlägga sådana ärenden?
9. Anser du att arbetsplatsen har gett dig möjlighet att erhålla mer kunskap om män som utsätts för våld? Isåfall hur/vad?
10. Skiljer sig arbetssättet mellan ärenden där en kvinna är utsatt jämfört med en man?
11. Ibland hör man talas om att attityder mot män som söker skyddat boende skiljer sig från attityder mot kvinnor som gör detsamma, är detta något du känner till/hört om/tycker kollegor/tidigare kollegor gör?
12. Hur ser du på utvecklingen när det gäller antalet våldsutsatta män som söker skyddat boende?

Bilaga 2

Samtyckesblankett

Jag som intervjuperson har fått muntlig information om denna studie om skyddat boende för män. De som ansvarar för denna studie är Emma Gustafsson och Pernilla Wahlberg.

Jag vet att mitt deltagande är frivilligt och att jag får avbryta min medverkan vid vilken tidpunkt som helst, även efter intervjun har slutförts.

Jag vet att min medverkan kommer skyddas av anonymitet och att informationen som jag ger endast kommer att användas i forskningsändamål.

Jag samtycker till att bli intervjuad för denna studie och att intervjun kan komma att spelas in.

Ort och datum

Underskrift

Telefonnummer